

ЛЮДИНА І СВІТ У ФІЛОСОФІЇ А.ШОПЕНГАУЕРА

Метою нашого дослідження є розкриття сутності людини та світу у філософії А.Шопенгауера.

Однією з найяскравіших фігур некласичної філософії є Артур Шопенгауер, який, будучи незадоволений оптимістичним раціоналізмом і діалектикою Гегеля, тяжів до німецького романтизму, захоплювався містикією, вважав себе послідовником філософії І. Канта і захоплювався філософськими ідеями Сходу (особливо буддизму).

У своїй праці «Світ як воля та уявлення» А. Шопенгауер висуває таку концепцію: на певному ступені розвитку виникають два різних світи. Один – не існує об'єктивно, а лише в нашій уяві. Те, що ми називаємо дійсністю (природа, суспільство, культура, історія і наше життя), є лише видимістю, грою уяви, тим, що в індуїстській традиції називається "майя" (тобто обман, спокуса, привид).

Другий, істинний, світ – це світ потайної, невидимої сутності, волі, це кантівська "річ у собі".

Суб'єкт і об'єкт, простір і час, багатоманітність окремих речей та причинний зв'язок між ними - все це "існує" тому, що так влаштована людська свідомість з її апіорними формами чуттєвості та розсудку.

Якщо ідея раціональної причини світу була притаманна європейській свідомості, то ідея вольового першоімпульсу, не підвладного ніяким раціональним, етичним і навіть естетичним обмеженням, була для Європи незвичним явищем. Не випадково сам Шопенгауер визнавав, що в числі джерел, що стимулюють його думку, одне з перших місць займали буддійські уявлення про майє (ілюзії) і нірвану (згасання життя, порятунк). Його воля як першопричина світу є "ненаситним сліпим потягом, темним, глухим покликом". Світ, за Шопенгауером, безглуздий, а уся історія світу - це історія безглуздох хвилювань вольових іскор, коли воля змушена поглинати саму себе, оскільки, окрім неї, нічого немає і вона до того ж - голодна і жорстока, постійно тче павутину страждання. Звідси біль, страх і страждання.

Людина в цьому світі є рабом волі, остання створила її інтелект, щоб вона пізнавала закони світу, краще виживала і пристосовувалася до цього світу. Людина завжди і скрізь служить не собі, не своїм інтересам, а волі. Воля змушує її жити, яким би безглуздим та жалюгідним не було людське існування.

Шопенгауер вважав, що людське життя неодмінно протікає між бажанням і задоволенням. Бажання за своєю природою — страждання, задоволення страждання швидко переповернує людину, ціль видається примарною, володіння нею втрачає привабливість. Як тільки потреба задоволена, в життя приходять перенасичення і нудьга, які залишають відбиток відчаю навіть на забезпечених і щасливих. Те, що називають щастям, завжди негативна характеристика і зводиться лише до позбавлення страждання, але далі або нове страждання, або нудьга.

Воля є потойбічним ядром оболонки життя, а уявлення – це об'єктивація волі, її прояв. До волі не можна застосувати поняття, вироблені нами в нашому ілюзорному світі.

У волі немає ні минулого, ні майбутнього, ні множинності, а отже – вона дана як єдина світова воля.

Воля – це "хотіння", "прагнення", але оскільки у світі сутності крім волі немає нічого іншого, то в неї немає і об'єкта прагнення, хотіння. Оскільки воля не має ніякої мети поза собою, вона з необхідністю спрямована на себе, вона лише "хоче хотіти" і нічого більше.

За словами А. Шопенгауера, те, що в людині, набагато важливіше від того, що є в людини. Високо цінуючи здоров'я, він, однак, не поділяв гедоністичних поглядів: «Дурень ганяється за насолодами і знаходить розчарування; натомість мудрець лише уникає страждання». Обстоюючи переваги самотності, мислитель вважав, що людина уникає, терпить чи любить самотність відповідно до того, яка цінність її «Я». Користь самотності вбачав і в тому, що саме на самоті кожен бачить у собі те, чим він є насправді. Істинна дружба —

примара. Реальна дружба ґрунтується на взаємному благу, спільних інтересах, але як тільки інтереси зіштовхуються — дружба руйнується.

Шопенгауер пише: «Різниця в рангах та багатстві дає кожному грати свою роль, проте цій ролі аж ніяк не відповідає внутрішня різниця у щасті та вдоволенні. У кожному сидить все той же бідолаха зі своєю нуждою та гризотою, як і в кожного інші, але за формою, тобто за сутністю, майже у всіх одні й ті ж самі».

"Світ як уявлення" і "світ як воля" – дві сторони розколотого світу, який у цілому може бути описаний як страждання.

А. Шопенгауер доводив, що будь-яке страждання – "позитивне", а задоволеність – "негативна". При цьому він відштовхувався від очевидного психологічного факту: всі потреби і всі бажання ми відчуваємо лише тоді, коли вони незадоволені, а стан незадоволеності – це і є страждання. Навіть задоволене бажання лише тимчасово припиняє страждання. Життя кожного, таким чином, є ланцюгом змінюваних страждань.

Для А. Шопенгауера добро взагалі не існує – добром люди за традицією називають тимчасову відсутність страждань. Люди прагнуть позбавитися страждання, реалізуючи свої прагнення й отримуючи задоволення. Ті, у кого є відповідні засоби (кошти) і можливості або мають обмежене коло бажань, на якийсь час можуть навіть задовольнити їх всі. Але тоді ними оволодіває нудьга, яка спричиняє нове страждання.

Припинити страждання можна лише відмовившись від будь-яких бажань, припинивши існування, перетворившись в ніщо, досягнувши стану "нірвани".

Світ в усіх відношеннях поганий: естетично – він схожий на карикатуру, інтелектуально – на божевільний дім, з морального погляду – на шахрайське кубло, а в цілому – на в'язницю. Такому світові і такій людині краще, за Шопенгауером, було б зовсім не існувати.

Загалом у філософських міркуваннях Шопенгауера досить виразно проглядаються особливості некласичного типу філософствування. Слід визнати, що в його творах людина та реальність її життя постають більш різнобічними й суперечливими, ніж у класичній філософії. Крім того, мова його творів наближена до розмовної, а тому й зрозуміліша для усіх.

ЛІТЕРАТУРА:

1. <https://studopedia.org/8-79742.html>
2. <https://tureligious.com.ua/filosofiya-shopengauera/>
3. Шопенгауер А. Афоризми житейской мудрости. АСТ, 2016 р. – 288с.
4. Шопенгауер А. Мир как воля и представление // Шопенгауер Собрание починений. – Т.1. – 1992.
5. Історія філософії. Проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології : навч. посіб. зі слов. / Н. Хамітов Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – 4-те вид. – Київ: КНТ, 2016. – 393 с.

Шандригось А.

Науковий керівник – доц. Розумович О.А.

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ ІММАНУЇЛА КАНТА

У світі є дві складні речі - виховувати і керувати.

І. Кант

У кінці XVIII – першій третині XIX ст. в світі можна було простежити потужний розвиток педагогічної думки, котрий став складовою ідей класичної філософії, пов'язаної із створенням вічних цінностей. Представником цього періоду був І. Кант, який вніс вагомий внесок у розвиток педагогіки. Своєю творчістю філософ доповнює один з яскравих етапів розвитку педагогічної антропології XVIII ст., який був ознаменований насамперед створенням самої педагогічної антропології та подальшим її розвитком. Кантівський етап розвитку педагогічної антропології був пов'язаний з моральним розвитком людини.

В його творчості простежується вплив Просвітництва та романтизму, що знайшло відображення у трактаті «Про педагогіку». У своїй праці І. Кант визначає педагогіку як науку про виховання, яка ділиться на фізичну і практичну. Щодо фізичного виховання, то це розвиток